ﷺ แนะนำหนังสือไวยากรณ์อาหรับและข้อควรระวังสำหรับผู้เรียนซะละฟีย์

ลูกศิษย์ของข้าฯ คนหนึ่งซึ่งกำลังจะเดินทางไปศึกษา ณ มหาวิทยาลัยอิสลามแห่งนครมะดีนะฮฺได้สอบถามข้าฯ มาว่า มีเอกสารสำหรับการเรียนไวยากรณ์อาหรับเล่มใดที่เขาสามารถศึกษาเพิ่มเติมก่อนจะไปเรียนต่อบ้างไหม ข้าฯ เห็นว่ามีหนังสือจำนวนหนึ่งที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษาผู้สนใจเรียนรู้ไวยากรณ์อาหรับในระดับแรกเริ่มเป็นต้นไป จึงถือโอกาสมาแบ่งปันข้อมูลกันตรงนี้เพื่อเป็นประโยชน์สาธารณะแก่พี่น้องมุสลิมโดยทั่วไป

อนึ่ง คำแนะนำนี้ เหมาะสำหรับคนที่มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษในระดับดี ทั้งนี้เพราะลูกศิษย์ของข้าฯ คนนี้เรียนจบเอกภาษาอังกฤษในระดับปริญญาตรีมาก่อนแล้ว แต่สำหรับคนที่ไม่สามารถอ่านตำราภาษาอังกฤษได้ ข้าฯ ขอแนะนำให้สรรหาซื้อหนังสือเรียนไวยากรณ์อาหรับตามที่มีขายกันในร้านหนังสืออิสลามเพื่อศึกษากันต่อได้

ในมุมมองส่วนตัวของข้าฯ เห็นว่าควรให้มีการศึกษาไวยากรณ์อาหรับตามลำดับขั้นตอนของบรรดาหนังสือต่อไปนี้

1) หนังสือ Learning Arabic Language of the Quran ของ Izzath Uroosa
2) หนังสือ Learn the Language of the Holy Qur'an ของ Abdullah Abbas Nadwi
3) หนังสือ Essentials of Quranic Arabic (2 Vol. Set) ของ Masood Ahmed Ranginwala หนังสือชุดนี้มีจำนวน 2 เล่มจบ
4) หนังสือ Fundamentals of Classical Arabic -Volume 1 ของท่านชัยคฺ Husain Abdul Sattar
5) หนังสือ Arabic tutor Vol 1-4 ของท่าน Moulana Àbdus Sattar Khan และแปลโดย Moulānā Ebrāhīm Muhammad หนังสือชุดนี้มีขนาด 4 เล่มจบ และถือเป็นตำราไวยากรณ์อาหรับในภาคภาษาอังกฤษที่ดีที่สุดเล่มหนึ่งเลยก็ว่าได้

6) สำหรับหนังสือในหมวดอัศศ็อรฟฺ (การผันและกระจายคำ) ข้าฯ แนะนำหนังสือที่มีชื่อว่า From the Treasures of Arabic Morphology ของท่าน Moulānā Ebrāhīm Muhammad

หนังสือทั้ง 6 ชุดนี้ เป็นสิ่งที่นักศึกษาควรอ่านให้จบทีละเล่มไปอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ไม่ควรกระโดดข้ามไปมาโดยเด็ดขาด ครั้นเมื่อศึกษาจนจบและกระจ่างแล้ว ผู้เรียนจะสามารถเข้าใจพื้นฐานภาษาอาหรับได้ดีพอสมควรแล้ว อินชาอัลลอฮฺ

หลังจากเรียน 6 เล่มข้างต้นไปแล้ว ให้ผู้เรียนอ่านหนังสือไวยากรณ์อาหรับจากเล่มที่เขียนเป็นภาษาอาหรับต่อไปนี้มาศึกษาต่อ (สมควรที่ผู้เรียนจะต้องมีครูที่คอยสอนหนังสือเหล่านี้ให้และเป็นครูที่สามารถสอบถามในจุดที่ผู้เรียนยังไม่เข้าใจได้)

7) หนังสือ شرح الآجرومية ของ ท่านอัลลามะฮฺ มุฮัมมัด บินศอลิฮฺ อัลอุษัยมีนﷺ

8) หนังสือ الدرة البهية شرح متممة الآجرومية ของ ชัยคฺอะฮฺมัด บินษาบิต บินซะอี้ด อัลวุศอบีย์

9) หนังสือ خلاصة المقال في شرح لامية الأفعال ของชัยคฺอับดุลลอฮฺ บินอับดะฮฺ บินกออิด อัลมุกรีย์

10) หนังสือ تعجيل الندى بشرح قطر الندى ของ ชัยคฺ ดร.อับดุลลอฮฺ บินศอลิฮฺ อัลเฟาซาน

11) หนังสือ شرح ألفية ابن مالك ของ ท่านอัลลามะฮฺ มุฮัมมัด บินศอลิฮฺ อัลอุษัยมีน ﷺ สำหรับหนังสือชุดนี้ เป็นหนังสือชุดใหญ่ขนาด 3 เล่มจบซึ่งอธิบายไวยากรณ์อาหรับในระดับที่ลึกซึ้งมาก อันจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความซับซ้อนและละเอียดอ่อนของภาษาอาหรับที่มีอยู่ในตัวบทศาสนาและในตำราของนักปราชญ์อิสลามได้

หนังสือไวยากรณ์อาหรับตั้งแต่เล่มที่ 7 – 11 นี้ ผู้เรียนจำต้องอาศัยการศึกษาที่กินระยะเวลายาวและต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการจดจำเนื้อหาของไวยากรณ์แต่ละส่วน

เงื่อนไขสำคัญสำหรับผู้เรียนไวยากรณ์อาหรับจากเล่มเหล่านี้คือ การมีครูผู้สอนที่คอยช่วยอธิบายให้ทั้งจากครูคนไทยด้วยกัน (หรือต่างชาติ) และครูที่เป็นชาวอาหรับ และสำหรับข้าฯ นั้น ได้รับการอธิบายขยายความในจุดที่ไม่เข้าใจทั้งจากตัวของ ดร.อัศศุฒ็อยยัร บินอัมมาร อัตตูนิซีย์, ท่านฟะฎีละตุชชัยคฺมุซาอิด อัลฟัรฮานและฟะฎีละตุชชัยคฺอับดุลลอฮฺ อัลฮัซซาอฺ

นอกเหนือไปจากตำราทั้งหลายที่ข้าฯ กล่าวไปแล้ว สมควรอย่างมากที่นักศึกษาจะอ่านหนังสือสองชุดต่อไปนี้ คือ

12) หนังสือ النحو العربي، أحكام ومعان ของ ดร.มุฮัมมัด ฟาฎิล อัซซามัรรออีย์ซึ่งมีจำนวน 2 เล่มจบ

13) หนังสือ الصرف العربي أحكام ومعان ของ ดร.มุฮัมมัด ฟาฎิล อัซซามัรรออีย์เช่นเดียวกัน

หนังสือในลำดับที่ 12-13 นี้ ท่าน ดร.มุฮัมมัด ฟาฎิล ได้แจกแจงแง่มุมทางภาษาอาหรับที่ถูกละเลยไปในตำราไวยากรณ์อาหรับที่นิยมเรียนกันในสังคม ซึ่งข้าฯ เห็นว่าหนังสือทั้งสองชุดนี้มีความสำคัญอย่างมากสำหรับการเข้าใจความลึกซึ้งของความหมายที่ซ่อนอยู่ในภาษาอาหรับของแต่ละประโยค โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยคจากอัลกุรอานและอัลฮะดีษ[163]

การเข้าใจไวยากรณ์อาหรับในระดับที่ลึกซึ้ง จะช่วยให้เราเข้าใจประโยคแต่ละส่วนถูกต้องตามเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์ ตัวอย่างเช่น การใส่ قَدْ เข้าไปหน้ากริยามุฎอริอฺ (ปัจจุบันกาลและอนาคตกาล) โดยปกติเรามักรู้กันอยู่แล้วว่ามันให้ความหมายออกมาเป็น التقليل (อาจจะ, บางที, ส่วนน้อย) แต่ในบางประโยคก็สามารถให้ความหมายออกมาในทางของการยืนยันเป็นที่แน่นอนแก่กริยาตัวนั้น ดังพระดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ทรงดำรัสว่า

﴿أَلَآ إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۖ قَدۡ يَعۡلَمُ مَآ أَنتُمۡ عَلَيۡهِ﴾ النور: ٦٤

[163] หนังสือที่ข้าฯ แนะนำไปข้างต้นนี้ เกือบทั้งหมดสามารถหาไฟล์พีดีเอฟได้ในกูเกิ้ล

“พึงรู้เถิดว่า แท้จริงสิ่งที่อยู่ในชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินนั้น เป็นกรรมสิทธิ์ของอัลลอฮฺ **แน่นอนอัลลอฮฺทรงรอบรู้ถึง**สิ่งที่พวกเจ้ามีสภาพเป็นอยู่” (24.64)

การใช้ قَدْ กับคำกริยามุฎอริอฺในวรรคนี้ คือ للتحقيق หมายถึง ให้ความหมายออกมาว่าพระองค์ทรงรอบรู้จริง ๆ ต่อสิ่งที่พวกเจ้ามีสภาพเป็นอยู่[164]

เช่นเดียวกับเรื่องของ “มุบตะดะอ์เดี่ยวกับเคาะบัรหลายตัว” หลักพื้นฐานเดิมของมุบตะดะอ์นั้นมีอยู่ว่า เคาะบัรของมันจะมีเพียงตัวเดียวเท่านั้น อย่างไรก็ตามแต่ ทัศนะที่ถูกต้อง (الصحيح) ในเรื่องนี้ก็คือ มุบตะดะอ์ตัวเดียวสามารถที่จะรับเคาะบัรหลายตัวได้ โดยต้องปราศจากคำเชื่อมทั้งหลาย (ฮุรูฟุลอัฏฟฺ) แทรกกลางระหว่างเคาะบัรแต่ละตัว หลักฐานในเรื่องนี้มาจากพระดำรัสของพระองค์อัลลอฮฺﷻที่ทรงดำรัสว่า

﴿وَهُوَ ٱلْغَفُورُ ٱلْوَدُودُ ﴿١٤﴾ ذُو ٱلْعَرْشِ ٱلْمَجِيدُ ﴿١٥﴾ فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيدُ ﴿١٦﴾﴾ البروج: ١٤ - ١٦

“และพระองค์คือผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงรักใคร่ปรานี ผู้เป็นเจ้าของบัลลังก์อันทรงเกียรติ ผู้ทรงกระทำอย่างเด็ดขาดตามที่พระองค์ทรงประสงค์” (85:14-16)

จากโองการนี้ เราสามารถอิอฺรอบ (แจกแจงหน้าที่ของคำและกำหนดสระลงบนอักษรตัวสุดท้ายของคำ) ได้ดังนี้

คำว่า هُوَ คือ เฎาะมีรมุนฟะศิล (คำสรรพนามที่เขียนแยกจากตัวคำนาม) ส่วน ٱلْغَفُورُ คือ เคาะบัรที่หนึ่ง, ٱلْوَدُودُ คือเคาะบัรที่สอง, ذُو คือเคาะบัรที่สาม, ٱلْعَرْشِ คือ มุฎอฟุอิลัยฮิ จึงลงท้ายด้วยสระกัซเราะฮฺอันชัดเจนที่ตัวอักษรสุดท้ายของคำตามกฎเกณฑ์พื้นฐานเดิมของมัน (مضاف إليه مجرور بالكسرة), ٱلْمَجِيدُ คือเคาะบัรที่สี่ และ فَعَّالٌ คือเคาะบัรตัวที่ 5, لِّمَا “ลาม” คือฮัรฟุญัรรินและ “มา” คือ อิซมุเมาศูล ด้วยกับความหมายเป็น อัลละสีย์ ฟีมะฮัลลิญัร, ส่วน

[164] อบูอับดิลละฮฺ อะฮฺมัด บินษาบิต บินซะอี้ด อัลวุศอบีย์, *อัดดุรเราะฮฺอัลบะฮียะฮฺอะลามุตัมมิมะติลอาญุรรูมียะฮฺ*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (ศ็อนอาอ์: ดารุลอาษารลินนัชริวัตเตาซีอฺ, 1434), หน้า 20.

يُرِيدُ คือฟิอฺลุมุฎอริอฺมัรฟูอฺ ส่วนประธานของมันคือ เฎาะมีรมุซตะติรฟีฮิญะวาซัน และตักดีร

เป็น هُوَ เข้าไป

และนี่ คือสิ่งที่ท่านชัยคฺอะฮฺมัด บินษาบิต อัลวุศอบีย์ ได้ให้น้ำหนักไว้[165]

ข้อควรระวังสำหรับผู้เรียนไวยากรณ์อาหรับ

ในการศึกษาภาษาอาหรับ ผู้ศึกษาไม่ควรกดดันตัวเองจนเกินไป เนื่องจากการศึกษาภาษาอาหรับจำต้องค่อยเป็นค่อยไปทั้งในการเรียนและการท่องจำ ผู้เรียนต้องคอยเผชิญกับการเรียนรู้ความผิดพลาดของตนเองไปเรื่อย ๆ หากจำเนื้อหาไม่ได้เพราะรู้สึกว่าเนื้อหาของมันมีเยอะเกินไป ก็อย่าพึ่งท้อแท้ในการเรียน ตัวข้าฯ เองแม้จะผ่านการอ่านตำราที่เอ่ยนามข้างต้นมาแล้ว แต่จนถึงบัดนี้ ข้าฯ ก็ไม่สามารถที่จะจดจำเนื้อหาทั้งหมดของมันได้ ต้องคอยเรียนรู้ความผิดพลาดของตนเองและหมั่นทบทวนเนื้อหาซ้ำไปซ้ำมาตลอดเท่าที่มีโอกาสและเวลา

ความคิดที่สำคัญมากสำหรับผู้เรียนไวยากรณ์อาหรับคือ การต้องศึกษามันไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งเสียชีวิต เพราะภาษาอาหรับมีสาระกว้างขวางมากมาย ผู้เรียนจำต้องคอยอ่านบทเรียนใหม่ไปเรื่อย ๆ เท่าที่แต่ละคนมีความสามารถ

นอกเหนือไปจากวินัยของการศึกษาภาษาอาหรับแล้ว **มารยาทและเจตนาในการศึกษาภาษาอาหรับเป็นเรื่องที่สำคัญมาก** ทุกวันนี้เราพบปรากฏการณ์ของการคุยโวและจองหองในเรื่องภาษาอาหรับจากพวกอะฮฺลุลกะลามมาโดยตลอด สิ่งที่นักศึกษาซะละฟีย์จำต้องออกห่างคือการเลียนแบบพฤติกรรมของพวกเขาในด้านการคุยโวถึงความสามารถทางภาษา ทั้งนี้เพราะนอกจากส่วนใหญ่ของคนที่คุยโวในเรื่องภาษาอาหรับมักเป็นคนที่ทำได้แค่ “คุยโว” เท่านั้นแล้ว พฤติกรรมที่ชอบติเตียนภาษาอาหรับผู้อื่นยังเป็นพฤติกรรมของพวกกลุ่มหลงผิดที่มักกระทำต่อนักปราชญ์ชาวซุนนะฮฺ อีกทั้งพฤติกรรมในลักษณะนี้มักส่งผลให้ผู้ที่

---

[165] อบูอับดิลละฮฺ อะฮฺมัด บินษาบิต บินซะอี้ด อัลวุศอบีย์, *อัดดุรเราะฮฺอัลบะฮียะฮฺอะลามุตัมมิมะติลอาญุรรูมียะฮฺ*, หน้า 170.

เลียนแบบพฤติกรรมนี้อาจหาญไปจนถึงขั้นของการดูแคลนนักปราชญ์อิสลามโดยใช้แง่มุมของภาษาศาสตร์มาเป็นเครื่องมือได้เลย ขอให้ท่านผู้อ่านทั้งหลายโปรดอ่านตัวอย่างต่อไปนี้ให้ดี

ท่านอิมามอิบนุอะดีย์ﷺคือหนึ่งในนักวิพากษ์ฮะดีษ (อันนากิด) และยังเป็นอัลฮาฟิซฺ (นักท่องจำฮะดีษ) ที่มีชื่อเสียงของวงวิชาการฮะดีษอย่างมาก ตำรา "อัลกามิลฟีฎุอะฟาอิรริญาล" ของท่าน ถือเป็นตำราเล่มเก่าที่สุดเล่มหนึ่งที่ได้ประมวลรายชื่อและสภาพของผู้รายงานฮะดีษเฎาะอีฟ ตลอดจนการวิพากษ์ฮะดีษบทต่าง ๆ ของผู้รายงานชนิดนี้ไว้อย่างกว้างขวาง กล่าวได้ว่าไม่มีนักวิพากษ์ฮะดีษคนใดในยุคถัดมาที่จะสามารถวิพากษ์ฮะดีษได้โดยไม่พึ่งพาตำราเล่มนี้เป็นแหล่งอ้างอิงที่สำคัญประการหนึ่งของเขา

อย่างไรก็ตาม ความเป็น "อิมามแห่งวงการฮะดีษ" ของท่านอิบนุอะดีย์ﷺนี้ดำเนินควบคู่กันไปพร้อมกับความผิดพลาดของท่านในด้านการใช้ภาษาอาหรับ ท่านอิมามอัลฮาฟิซฺอัสสะฮะบีย์ﷺได้กล่าวว่า

وَجَرَّحَ وَعَدَّلَ وَصَحَّحَ وَعَلَّلَ، وَتَقَدَّمَ فِي هَذِهِ الصِّنَاعَةِ عَلَى لَحْنٍ فِيهِ، يَظْهَرُ فِي تَأْلِيفِهِ . . . قَالَ الْحَافِظُ ابْنُ عَسَاكِرَ: كَانَ ثِقَةً عَلَى لَحْنٍ فِيهِ.

"และท่าน (อิบนุอะดีย์ﷺ) ได้วิพากษ์ตำหนิ (ผู้รายงานฮะดีษ), รับรองความน่าเชื่อถือ, ได้ให้สถานะเศาะฮีฮฺ (แก่ฮะดีษ), ได้แจกแจงปัญหาความบกพร่องที่ซ่อนเร้นของฮะดีษแต่ละบทและยังได้นำหน้า (นักวิชาการท่านอื่น) ไปแล้วในศาสตร์ด้านนี้บนสภาพที่เกิดความผิดพลาดในการใช้ภาษาอาหรับขึ้นในตัวของท่าน ซึ่งปรากฏให้เห็นในตำรา (อัลกามิล) ของท่านเอง..และท่านอิบนุอะซากิรﷺได้กล่าวว่า ท่านอิบนุอะดีย์ﷺคือนักฮะดีษที่เชื่อถือได้ในสภาพที่ท่านมีข้อผิดพลาดทางด้านการใช้ภาษาอาหรับปรากฏอยู่"[166]

[166] ชัมซุดดีน มุฮัมมัด บินอะฮฺมัด บินอุษมาน อัสสะฮะบีย์, *ซิยัรอะอฺลามอันนุบะลาอ์*, เล่ม 16, ตรวจทานโดยชุอัยบฺ อัลอัรนะอูฏ และ อักร็อม อัลบูชีย์, พิมพ์ครั้งที่ 2 (บัยรูต: มุอัซซะซะตุรริซาละฮฺ, 1404), หน้า 154-155.

เช่นเดียวกับท่านอิมามอบูฮะนีฟะฮฺ ﷺ อิมามใหญ่แห่งอิสลามและมัสฮับอัลฮะนะฟีย์ กรณีของท่านนี้ ข้าฯ พบนักวิชาการบางส่วนในสาย "อัลอะชาอิเราะฮฺ" ที่ได้ตำหนิท่านด้วยข้อหา "อ่อนภาษาอาหรับ"

ท่านอบุลมะอาลีย์ อัลญุวัยนีย์ ﷺ หัวหน้าใหญ่แห่งสำนักอัลอะชาอิเราะฮฺได้กล่าวว่า

وأَمَّا أَبُو حَنِيفَةَ، فَمَا كَانَ مِنَ الْمُجْتَهِدِينَ أَصْلًا، لِأَنَّهُ لَمْ يَعْرِفِ الْعَرَبِيَّةَ، حَتَّى قَالَ: لَوْ رَمَاهُ بِأَبَا قُبَيْسٍ، وَهَذَا لَا يَخْفَى عَلَى مَنْ شَدَا أَدْنَى شَيْءٍ مِنَ الْعَرَبِيَّةِ.

"และสำหรับอบูฮะนีฟะฮฺ ﷺ นั้น **เขามิใช่ส่วนหนึ่งจากเหล่ามุจตะฮิดีน** (นักปราชญ์ระดับสูงที่สามารถวินิจฉัยปัญหาศาสนาได้โดยไม่มีข้อจำกัด-ผู้แปล) **เลยตั้งแต่ต้น เนื่องจากว่าอบูฮะนีฟะฮฺไม่รู้ภาษาอาหรับ** กระทั่งว่าอบูฮะนีฟะฮฺเคยพูดว่า ***เลาเราะมาฮุบิอะบากุบัยซฺ*** และสิ่งนี้ (การใช้ไวยากรณ์ผิดของท่าน) ไม่เป็นที่ซ่อนเร้นปกปิดต่อผู้ที่รู้จักภาษาอาหรับแค่เพียงเล็กน้อยก็ตาม"[167]

ท่านอบูฮามิด อัลเฆาะซาลีย์ ﷺ ผู้รู้สูงสุดของสำนักอัลอะชาอิเราะฮฺได้วิจารณ์ท่านอิมามอบูฮะนีฟะฮฺ ﷺ ไว้ด้วยเช่นกันว่า

وأما أبو حنيفة فلم يكن مجتهدا، لأنه كان لا يعرف اللغة، وعليه يدل قوله: ولو رماه بأبو قبيس.

"และสำหรับอบูฮะนีฟะฮฺ ﷺ แล้ว **เขามิใช่มุจตะฮิดแต่อย่างใดเลย เนื่องจากท่านอบูฮะนีฟะฮฺ ﷺ นั้นไม่รู้ภาษาอาหรับ** และคำพูดของอบูฮะนีฟะฮฺได้ยืนยันถึงเรื่องนี้ไว้เอง (นั่นคือคำพูดของท่านที่กล่าวว่า) ***วะเลาเราะมาฮุบิอะบากุบัยซฺ***"[168]

ข้าฯ ไม่ประสงค์ที่จะอภิปรายรายละเอียดในเรื่องนี้ เนื่องเพราะให้เกียรติต่อท่านอบูฮะนีฟะฮฺ ﷺ ในฐานะอิมามผู้มีคุณูปการต่อศาสนาอิสลามซึ่งได้ล่วงลับไปแล้ว ประเด็นสำคัญที่ข้าฯ ต้องการให้ท่านผู้อ่านตระหนักไว้ ณ ตรงนี้คือ การติเตียนผู้คนด้วยเรื่องความ

---

[167] อบุลมะอาลีย์ อับดุลมะลิก บินอับดิลละฮฺ บินยูซุฟ, *อัลบุรฮานฟีอุศูลิลฟิกฮฺ*, เล่ม 2, ตรวจทานโดย อับดุลอะสีม อัดดีบ (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 1399), หน้า 1335-1336 หมายเลข: 1500.

[168] อบูฮามิด มุฮัมมัด บินมุฮัมมัด บินมุฮัมมัด อัลเฆาะซาลีย์, *อัลมันคูลมินตะอฺลีกอตอัลอุศูล*, ตรวจทานโดย มุฮัมมัด ฮะซัน ฮีตูว์ (ม.ป.ท.: ดารุลฟิกรฺ, ม.ป.ป.), หน้า 471.

บกพร่องทางภาษาอาหรับเป็นลักษณะเฉพาะของพวกอะฮฺลุลกะลาม และแม้แต่ระดับอิมามใหญ่อย่างท่านอบูฮะนีฟะฮฺﷺก็ยังไม่อาจรอดพ้นจากวาจาของอะฮฺลุลกะลามแต่อย่างใด สิ่งเดียวที่เราเห็นได้ในเวลานี้คือ “ความสองมาตรฐาน” ของพวกลูกหาบผู้บ้าคลั่งในสำนักของพวกเขา กล่าวคือ แม้ว่าอบูฮะนีฟะฮฺﷺนั้นได้เคยเกิดข้อผิดพลาดในการใช้ภาษาอาหรับในระดับพื้นฐานก็ตาม ทว่าพวกอะชาอิเราะฮฺที่ “คุยโว” เรื่องไวยากรณ์อาหรับก็ยังคงยกย่องว่าท่านบรรลุระดับของ “มุจตะฮิดมุฏลัก” ได้โดยปราศจากข้อสงสัยใด ๆ แต่ถ้าวะฮฺฮาบีย์คนใด “ผิดพลาดในไวยากรณ์อาหรับ” วะฮฺฮาบีย์คนนั้นจะไม่มีสิทธิแม้แต่จะสอนประชาชาติอิสลามว่า “ทุก ๆ บิดอะฮฺ คือความหลงผิด” หรือ “การขอต่อหลุมศพคนตายคือการตั้งภาคี”

สิ่งที่พวกอะชาอิเราะฮฺต้องยอมรับหลังจากที่เขาได้ “เบิกเนตร” ถึงการบริภาษต่ออบูฮะนีฟะฮฺจากสองนักวิชาการของพวกเขาก็คือ ไม่ว่าพวกเขาจะแก้ตัวว่าท่านอบูฮะนีฟะฮฺﷺเป็นฝ่ายที่ถูกต้องในเรื่องการใช้ไวยากรณ์อาหรับ หรือเห็นด้วยกับอัลญุวัยนีย์และอบูฮามิดอัลเฆาะซาลีย์ในเรื่องนี้ ตัวเลือกประการใดก็ล้วนแล้วแต่ทำลายจุดยืนอันมดเท็จของพวกเขาทั้งสิ้น หากคำว่า “บิอบูกุบัยซฺ/บิอะบากุบัยซฺ” คือภาษาอาหรับที่ถูกต้องดังการใช้ของท่านอบูฮะนีฟะฮฺﷺแต่แรกแล้ว เช่นนั้นข้อหา “อ่อนด้อยภาษาอาหรับ” หรือ “อ่อนหัดในอิลมุลอาละฮฺ” ก็จะย้อนกลับไปหาอัลญุวัยนีย์และอัลเฆาะซาลีย์เอง ซึ่งนั่นก็เท่ากับว่าอะกีดะฮฺของอะชาอิเราะฮฺพึ่งพิงอยู่กับเจ้าสำนักทั้งสองผู้มีความอ่อนแอในภาษาอาหรับ!

แต่หากความผิดพลาดในทางไวยากรณ์อาหรับเกิดขึ้นกับฝ่ายท่านอบูฮะนีฟะฮฺﷺจริงนั่นก็เท่ากับว่า ฟิกฮฺของมัสฮับอัลฮะนะฟีย์และอะกีดะฮฺอัลมาตุรีดียะฮฺ (จากรายงานอุปโลกน์ของอบูมุฏีอฺ) ก็ล้วนมาจากบุคคลที่ไม่มีคุณสมบัติของความเป็นมุจตะฮิดเลยตั้งแต่ต้น นั่นเพราะขาดเงื่อนไขเรื่องความเจนจัดในภาษาอาหรับซึ่งเป็นกุญแจไขสู่ความเป็นมุจตะฮิดในกระบวนการศึกษาและวินิจฉัยกฎหมายอิสลาม

ขอดักไว้ตรงนี้ก่อนเลยว่า อาจจะมี “นักแก้เกี้ยว” ของฝ่ายกะลามคนใดออกมาชี้แจงด้วยการ “ตีมึน” ว่าแนวทางของพวกเขาจะไม่ขุดคุ้ยข้อพิพาทของอุละมาอ์ขึ้นมาพูดสู่สังคมสาธารณะ ตรงนี้ ข้าฯ ขอแย้งว่า การแก้เกี้ยวเช่นนี้เป็นการแก้ตัวอันโง่เขลาและยังมิได้ตอบ

คำถามใด ๆ ที่พวกเราสงสัยเลยแม้แต่น้อย เพราะข้อมูลที่ข้าฯ เสนอไปนั้นเป็นรายงานที่ถูกรายงานมาจริง ๆ ว่าท่านอบูฮะนีฟะฮฺﷺเคยใช้ไวยากรณ์อาหรับด้วยสำนวนว่า **บิอบูกุบัยซฺ** จนได้ถูกท่านอบูอัมรินตำหนิกลับไปว่า นี่เป็นคำพูดที่อัปลักษณ์[169]

ไม่ว่าเรื่องนี้จะมีใครขุดคุ้ยข้อพิพาทของบรรดาผู้รู้ในอดีตหรือไม่ก็ตาม มันก็ไม่ได้หักล้างความจริงที่ว่าท่านอิมามอบูฮะนีฟะฮฺﷺได้เคยใช้ไวยากรณ์อาหรับในลักษณะดังกล่าวจริง ด้วยเหตุนี้เอง ดร.มุฮัมมัด ฮะซัน ฮีตูว์ จึงได้ทักท้วงคำพูดที่อัลเฆาะซาลีย์ﷺได้บริภาษท่านอบูฮะนีฟะฮฺﷺกลับไปว่า

هذه عصبية، فإذا لم يكن أبو حنيفة مجتهدًا، فمن ذا الذي يكون.

“นี่คือ ความคลั่งไคล้ในพวกพ้องและสำนักคิด เพราะหากอบูฮะนีฟะฮฺﷺมิใช่มุจตะฮิดแล้วไซร้ เช่นนั้นใครเล่าคือผู้ซึ่งจะเป็นมุจตะฮิดได้อีก”[170]

โปรดสังเกตว่า นักปราชญ์อะชาอิเราะฮฺอย่าง ดร.มุฮัมมัด ฮะซัน ฮีตูว์ มิได้ “โลกสวย” ด้วยท่าทีขอไปทีแบบที่อะชาอิเราะฮฺ “สายดนตรีเล่นได้”แถวไคโรบางคนเป็นกันอยู่ ณ เวลานี้เลย!

---

[169] โปรดดูรายงานในเรื่องนี้ได้ใน อบุลกอซิม อับดุรเราะฮฺมาน บินอิซฮาก อัซซัจญาญีย์, *มะญาลิซุลอุละมาอ์*, ตรวจทานโดย อับดุซซะลาม มุฮัมมัด ฮารูน, พิมพ์ครั้งที่ 3 (อัลกอฮิเราะฮฺ: มักตะบะฮฺอัลคอนญีย์, 1420), หน้า 181.

قال الزَّجَّاجي رحمه الله :(حدثنا عبد الله بن سليمان عن عمر بن شبة، عن يزيد بن خلادٍ الأرقط، عن أبي عمرو بن العلاء، أنه سمع أبا حنيفة يبطل القود إلا ما كان قتلا بحديد، فقال له أبو عمرو: أرأيت إن ضربه بكذا، أرأيت إن ضربه بكذا؟ قال: لو ضربه بأبو قُبَيس لم يكن عليه قَوَد. فقال أبو عمرو: هذا كلامٌ شَنِع. قال: وما الشنع؟ قال: ولا تعرف الشنع أيضا؟!)

[170] อบูฮามิด มุฮัมมัด บินมุฮัมมัด บินมุฮัมมัด อัลเฆาะซาลีย์, *อัลมันคูลมินตะอฺลีกอตอัลอุศูล*, ตรวจทานโดย มุฮัมมัด ฮะซัน ฮีตูว์, หน้า 471 เชิงอรรถที่ 1.

มุฮัมมัด ซาฮิด อัลเกาษะรีย์ เป็นอีกหนึ่งในอุละมาอ์ของสำนักอัลอะชาอิเราะฮฺที่ได้โจมตีท่านอิมามอัชชาฟิอีย์ﷺในเรื่องการใช้ภาษาอาหรับและอื่น ๆ ดังที่ท่านอัลฮาฟิซฺ อัซซัยยิด อันนากิด อะฮฺมัด อิบนุศศิดดี้ก อัลฆุมารีย์ﷺได้กล่าวไว้ว่า

وطَعَنَ في نَسَبِ الإمام الشافعي المتفقِ عليه، وجعله من الموالي لا من قريش، وقال: إنه جاهل بالعربية والحديث، ضعيف فيه، جاهل بأحكام الفقه، وإنه خالف الإجماع في أربع مائة مسألة.

"และเขา (อัลเกาษะรีย์) ได้โจมตีไปที่เรื่องของสายสกุลของอิมามอัชชาฟิอีย์อันเป็นสิ่งที่เห็นตรงกันในหมู่นักวิชาการอิสลาม และอัลเกาษะรีย์ได้นับให้อิมามอัชชาฟิอีย์เป็นส่วนหนึ่งจากเหล่ามนุษย์ชนชั้นทาสที่ได้ถูกไถ่ตัวเป็นไทโดยที่ท่านมิใช่เชื้อสายจากอาหรับกุร็อยชฺ (พวกทาสเหล่านี้มักเป็นคนจากชนชาติที่มิใช่อาหรับ-ผู้แปล) และอัลเกาษะรีย์ได้กล่าวว่า **ที่จริงแล้วอัชชาฟิอีย์นั้น คือคนที่โง่ในเรื่องภาษาอาหรับและฮะดีษ,** คือคนที่อ่อนในเรื่องฮะดีษ, โง่ในเรื่องของข้อบัญญัติต่าง ๆ ในวิชาฟิกฮฺ และแท้จริงแล้วอัชชาฟิอีย์ﷺนั้นได้ฝืนมติเอกฉันท์ของนักปราชญ์อิสลามใน 400 ประเด็นปัญหาทางศาสนา"[171]

อัลเกาษะรีย์ ได้วิพากษ์ความผิดพลาดในภาษาอาหรับของอิมามอัชชาฟิอีย์ﷺไว้หลายประเด็น อาทิ

การอ่านชื่อญิน "อัลอิฟรีต" ผิดเป็น "อัลอัฟรีต" ซึ่งอัลเกาษะรีย์อ้างว่า ไม่เคยมีผู้รู้คนใดเรียกมันด้วยคำสะกดเช่นนี้มาก่อน

การผันคำกริยาผิด อัลเกาษะรีย์ระบุว่า อิมามอัชชาฟิอีย์ได้กล่าวไว้ (ตามที่อัลมุซะนีย์ได้รายงานและย่อไว้ในหนังสือมุคตะศ็อร) ด้วยสำนวนว่า **(وليست الأذنان من الوجه فيغسلان)** ซึ่งอัลเกาษะรีย์ระบุว่า ที่ถูกต้องจะต้องเขียนว่า **فيُغسَلا** โดยตัดนูนออก

[171] อะฮฺมัด บินมุฮัมมัด บินอัศศิดดี้ก อัลฆุมารีย์, *บะยานตัลบีซอัลมุฟตะรีย์มุฮัมมัดซาฮิดอัลเกาษะรีย์เอาร็อดดุลเกาษะรีย์อะลัลเกาษะรีย์*, ตรวจทานโดย อะลีย์ บินฮะซัน บินอะลีย์ บินอับดิลฮะมี้ด อัลฮะละบีย์ อัลอะษะรีย์, พิมพ์ครั้งที่ 2 (อัรริยาฎ: ดารฺอัศเศาะมัยอีย์ลินนัชริวัตเตาซีอ, 1417), หน้า 72.

การใช้ไวยากรณ์ผิด อัลเกาษะรีย์ระบุว่า อิมามอัชชาฟิอีย์ เคยพูดด้วยสำนวนที่ผิดหลักของไวยากรณ์อาหรับความว่า (**يا معشر الملّاحون**) ทั้งที่ต้องเป็น الملّاحين โดยที่มุฮัมมัด ซาฮิด อัลเกาษะรีย์ ได้อ้างสายรายงานจากหนังสือที่มีชื่อว่า “อัตตะอฺลีม” ขึ้นมาโจมตีท่านอิมามอัชชาฟิอีย์ﷺ[172] อย่างไรก็ตามแต่ ท่านอัลฮาฟิซฺ อัลฆุมารีย์ﷺก็ได้ตอบโต้กลับไปว่า หนังสือ “อัตตะอฺลีม” ที่อัลเกาษะรีย์อ้างมาเพื่อตำหนิอิมามอัชชาฟิอีย์ﷺข้างต้นนั้น เป็นหนังสือของจอมโกหกคนหนึ่งและเจ้าของหนังสือเองก็ยังเป็นบุคคลที่ไม่มีใครรู้จักตัวตนและสถานภาพความน่าเชื่อถือของเขาเลย ดังที่เหล่านักฮะดีษในระดับอัลฮาฟิซฺได้ระบุไว้[173]

ข้างต้นนี้ คือข้อเขียนของบุคคลผู้เป็น “ที่กลับ” ของเหล่านักเรียนอัลอะชาอิเราะฮฺและอัลมาตุรีดียะฮฺในโลกร่วมสมัย พฤติกรรมของอัลเกาษะรีย์ข้างต้นนี้ สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางของพวกอุตรินอกคอกที่มักใช้เรื่องไวยากรณ์และภาษาอาหรับมาเป็นเครื่องมือในการทำลายความน่าเชื่อถือของนักวิชาการลงไป ฉะนั้นผู้เรียนภาษาอาหรับจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดที่จะต้องระวังแนวทางการเรียนภาษาอาหรับที่ขาดความจำเริญและไร้มาตรฐานเยี่ยงนี้

สมควรอย่างยิ่งที่นักศึกษาซะละฟีย์จะต้องเอาใจใส่กับการศึกษาไวยากรณ์อาหรับให้เกิดความแม่นยำ แต่ขณะเดียวกันก็จำต้องระวังเรื่องการทำให้การศึกษาภาษาอาหรับเป็นเพียง “เครื่องมือ” ที่ใช้คุยโวโอ้อวดและใช้เอาชนะคู่ขัดแย้งโดยปราศจากความจริงใจในการแสวงหาความจริงท่ามกลางความขัดแย้ง ดังพฤติกรรมของพวกสำนักนิยมเอเธนส์ตามที่ได้เสนอไป

ข้าฯ แม้ได้เคยศึกษาไวยากรณ์อาหรับตามเล่มที่ได้แนะนำไป แต่ข้าฯ ก็ไม่สามารถจดจำเนื้อหาภายในทั้งหมดได้อย่างแม่นยำ ตรงกันข้าม ข้าฯ มีการหลงลืม, มีขาดตกเนื้อหาต่าง ๆ ไปเยี่ยงปุถุชนธรรมดาทั่วไป อย่างไรก็ตามการผ่านหนังสือไวยากรณ์เหล่านี้พร้อมความ

---

[172] มุฮัมมัด ซาฮิด บินอัลฮะซัน อัลเกาษะรีย์, *ตะอ์นีบุลเคาะฏีบอะลามาซาเกาะฮุฟีตัรญะมะติอบีฮะนีฟะฮฺมินัลอะกาสี้บ*, ตรวจทานโดย อะฮฺมัด ค็อยรีย์ (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 1410), หน้า 57-58.

[173] อะฮฺมัด บินมุฮัมมัด บินอัศศิดดี้ก อัลฆุมารีย์, *บะยานตัลบีซอัลมุฟตะรีย์มุฮัมมัดซาฮิดอัลเกาษะรีย์เอาร็อดดุลเกาษะรีย์อะลัลเกาษะรีย์*, หน้า 76.

เข้าใจที่ถูกต้องขณะกำลังศึกษามัน จะช่วยทำให้ผู้ศึกษากลับมาค้นคว้าทบทวนใหม่ได้เสมอ เมื่อเกิดความจำเป็นที่จะต้องทบทวนเนื้อหาที่ได้ลืมไปแล้ว

๑๑ ตัวอย่างของความสำคัญในการเข้าใจไวยากรณ์อาหรับ

เพื่อให้ผู้อ่านตระหนักรู้ถึงความสำคัญของไวยากรณ์อาหรับ ข้าฯ ปรารถนาที่จะยกตัวอย่างสัก 3 ตัวอย่างเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงประโยชน์ของการเข้าใจไวยากรณ์อาหรับในระดับที่บรรดานักวิชาการได้กำชับให้ผู้แสวงหาความรู้ศึกษามันไว้จนเกิดความเข้าใจ

ในภาษาอาหรับ คำสันธานอย่าง "الفاء" และ "ثُمَّ" ต่างก็มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงประโยคหรือวลีเข้าด้วยกันและยังสื่อถึงการเรียงลำดับเหตุการณ์อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ความละเอียดอ่อนทางความหมายที่ทั้งสองคำสื่อออกมานั้นกลับแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของ “การเรียงลำดับเวลา” (ตัรตีบ) และ “การต่อเนื่อง/การทิ้งห่างเป็นระยะเวลาหนึ่ง” (ตะอฺกีบ/ ตะรอคีย์)

มีกล่าวในประโยคหนึ่งของภาษาอาหรับไว้ความว่า (قَدِمَ زيدٌ فَعَمْرٌو) “ซัยดฺได้มาถึงแล้วอัมรุก็มาทันที” ตัวอย่างจากประโยคนี้บ่งบอกชัดเจนว่า เมื่อซัยดฺมาถึงแล้ว อัมรฺก็ปรากฏตัวตามมาในทันที นี่คือความหมายที่คำสันธานอย่าง الفاء แสดงออกมาในแง่ของภาษา

ในอีกตัวอย่างหนึ่ง มีระบุประโยคไว้ความว่า (قَدِمَ زيدٌ ثُمَّ عَمْرٌو) “ซัยดฺมาถึง แล้วอัมรฺก็มาทีหลัง” จากประโยคนี้ ความหมายของมันบอกเราว่าซัยดฺมาถึงก่อน จากนั้นก็มีการเว้นช่วงเวลาหนึ่งผ่านไป (อาจจะ 5 นาที 10 นาที หรือนานกว่านั้น) ก่อนที่อัมรฺจะมาถึง ฉะนั้นคำสันธานอย่าง ثُمَّ จึงเป็นการบ่งชี้ถึงการเว้นระยะเวลาไว้ (อัตตะรอคีย์) ซึ่งแตกต่างจาก الفاء ที่จะปรากฏอีกสิ่งหนึ่งตามหลังมาโดยปราศจากระยะเวลาทิ้งห่าง (อัตตะอฺกีบบิลามุฮฺละฮฺ)

อย่างไรก็ตาม กรณีของคำสันธานอย่าง الفاء มีสิ่งที่ต้องคำนึงถึงก็คือ การเรียบลำดับเวลาและการตามติดมาอันเป็นความหมายที่มีอยู่ในคำสันธานอย่าง “ฟาอ์” นั้น ทั้งหมดก็จะ

ขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นไปของคำศัพท์และประโยคแต่ละกรณีด้วยเช่นกัน ดังพระดำรัสของพระองค์อัลลอฮฺﷻที่ทรงดำรัสไว้ว่า

﴿أَلَمۡ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ أَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءٗ فَتُصۡبِحُ ٱلۡأَرۡضُ مُخۡضَرَّةًۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٞ ٦٣﴾ الحج: ٦٣

"เจ้ามิได้พิจารณาดอกหรือว่า แท้จริงอัลลอฮฺนั้นทรงให้มีน้ำหลั่งลงมาจากฟากฟ้า **แล้วแผ่นดินก็กลายเป็นเขียวสดชื่น** แท้จริงอัลลอฮฺเป็นผู้ทรงเมตตา ผู้ทรงรอบรู้ยิ่ง" (22:63)

จากโองการนี้ มิได้หมายความว่า แผ่นดินได้กลายเป็นพื้นที่เขียวสดชื่นในทันทีหลังจากที่ฝนตกลงมา ทว่าความหมายของ "ฟาอ์" ในโองการนี้หมายความว่า แผ่นดินที่แห้งแล้งได้กลับมาเขียวชอุ่มขึ้นทันทีโดยไม่ทิ้งระยะเวลาห่างไปจากเวลาตามปกติในระบบธรรมชาติเดิมของมัน เช่นเดียวกับประโยคในภาษาอาหรับที่กล่าวว่า (تَزَوَّجَ زيدٌ فَوُلِدَ لَهُ) "ซัยดฺได้แต่งงาน แล้วเขาก็มีลูกในภายหลัง" การใช้คำสันธาน "ฟาอ์" ในกรณีนี้ ก็ต้องเป็นไปตามธรรมชาติของการตั้งครรภ์และการคลอดบุตรซึ่งต้องใช้เวลาประมาณ 9 เดือนหลังจากแต่งงาน ไม่ใช่หมายถึงการมีลูกทันทีในคืนแต่งงาน ความหมายของประโยคนี้เพียงแต่บอกเราว่าเขามีลูกทันทีในระยะเวลาปกติ 9 เดือนอันเป็นการล่าช้าที่ไม่ได้ผิดปกติออกไปจากครรลองการตั้งครรภ์ของมนุษย์ ฉะนั้นการต่อเนื่อง (อัตตะอฺกีบ) ที่แฝงความหมายอยู่ในคำสันธานอย่าง "ฟาอ์" จะตามสภาพความเป็นไปในธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ ที่ถูกนำมาใช้กับคำสันธานตัวนี้[174]

พระองค์อัลลอฮฺﷻได้ทรงดำรัสไว้ในอัลกุรอานจากทั้ง 2 โองการความว่า

﴿ثُمَّ أَمَاتَهُۥ فَأَقۡبَرَهُۥ ٢١﴾ عبس: ٢١

"ต่อมาพระองค์ให้เขาตายไป **แล้ว**ให้เขาลงหลุม" (80:21)

[174] มุฮัมมัด บินศอลิฮฺ อัลอุษัยมีน, *ชัรฮฺอัลอาญุรรูมียะฮฺ* (อุนัยซะฮฺ: มุอัซซะซะตุซชัยคฺมุฮัมมัดบินศอลิฮฺอัลอุษัยมีนอัลค็อยรียะฮฺ, 1426), หน้า 317-318.

﴿فَأَقۡبَرَهُۥ ۝٢١ ثُمَّ إِذَا شَآءَ أَنشَرَهُۥ ۝٢٢﴾ عبس: ٢١ - ٢٢

“**แล้ว**ให้เขาลงหลุม **ต่อมา**เมื่อพระองค์ทรงประสงค์ ก็ทรงให้เขาฟื้นคืนชีพ” (80:21-22)

จะเห็นได้ว่า จากทั้งสองโองการนี้ “การลงหลุมศพ” ถูกใช้ด้วยคำเชื่อม “ฟาอ์” ซึ่งตามติดมาหลังจากความตาย ส่วนการประสงค์ของพระองค์อัลลอฮฺﷻที่จะให้คนตายฟื้นคืนชีพขึ้นมาจากหลุมศพนั้น ได้ถูกใช้ด้วยคำว่า “ษุมมะ” ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในเวลาต่อมาหลังจากช่วงการพำนักในหลุมศพได้ผ่านพ้นยาวนานไปแล้ว[175]

ไวยากรณ์อาหรับที่ข้าฯ กล่าวไปข้างต้นนี้ มีส่วนอย่างมากในการเข้าใจโองการอัลกุรอานกลุ่มหนึ่งที่พระองค์อัลลอฮฺﷻทรงดำรัสไว้ว่า

﴿إِنَّ رَبَّكُمُ ٱللَّهُ ٱلَّذِي خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٖ ثُمَّ ٱسۡتَوَىٰ عَلَى ٱلۡعَرۡشِۖ﴾ الأعراف: ٥٤

“แท้จริงพระเจ้าของพวกเจ้านั้น คือ อัลลออฮฺผู้ทรงสร้างบรรดาชั้นฟ้าและแผ่นดินภายในหกวัน **แล้วจากนั้น**พระองค์ก็ทรงสถิตขึ้นเหนือบัลลังก์” (7:54)

ในโองการนี้พระองค์อัลลอฮฺﷻทรงใช้คำว่า “ษุมมะ” ถัดจากสร้างชั้นฟ้าและแผ่นดินเสร็จสมบูรณ์ลงในระยะเวลา 6 วัน (แต่มิได้เป็นวันที่มีระยะเวลา 24 ชั่วโมง) ซึ่งนั่นก็ทำให้ได้ความหมายออกมาว่า **การสถิตขึ้นเหนือบัลลังก์ของพระองค์ได้เกิดขึ้นหลังจากวันที่ 6 ผ่านพ้นไปแล้ว** ทั้งนี้เพราะพระองค์อัลลอฮฺทรงใช้คำว่า “ษุมมะ” (ลิตตะรอคีย์) และต่อด้วยคำกริยา “อิซติวาอ์อะลา” ท่านอิมามอิบนุญะรีร อัฏเฏาะบะรีย์ﷺได้อธิบายไว้ว่า

﴿فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ﴾ [الأعراف : ٥٤] ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى عَرْشِهِ فِي الْيَوْمِ السَّابِعِ بَعْدَ خَلْقِهِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا.

---

[175] อับดุลลอฮฺ บินศอลิฮฺ อัลเฟาซาน, *ตะอฺญีลุนนะดาย์บิชัรฮิก็อฏรินนะดาย์*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (อัดดัมมาม: ดารฺอิบนิลเญาซีย์ลินนัชริวัตเตาซีอฺ, 1431), หน้า 302.

“(อัลลออฮฺผู้ทรงสร้างบรรดาชั้นฟ้าและแผ่นดิน) ภายในหกวัน **แล้วจากนั้น**พระองค์ก็ทรงสถิตขึ้นเหนือบัลลังก์ของพระองค์**ในวันที่ 7** หลังจากที่พระองค์ได้สร้างเอกภพทั้งหลายและโลกใบนี้ตลอดจนสิ่งที่อยู่ระหว่างมันทั้งสองเสร็จสิ้นลงแล้ว”[176]

คำอธิบายของนักวิชาการซะลัฟอย่างท่านอิมามอิบนุญะรีร อัฏเฏาะบะรีย์ﷺทำให้เรากระจ่างว่า การตีความของ “สำนักอัลเกาษะรียะฮฺ” ต่อโองการกลุ่มนี้เพื่อให้มีความหมายเป็น “อิซตีลาอ์อะลัลอัรชฺ” (ทรงพิชิตเหนือบัลลังก์) คือการตีความที่เสียหายทั้งในทางภาษาอาหรับและในทางหลักศรัทธา กล่าวคือ คำว่า “ษุมมะ” ในโองการนี้ให้ความหมายถึงการทิ้งช่วงระยะเวลา (อัตตะรอคีย์) ถัดจากการสร้างของพระองค์ ซึ่งนั่นก็ให้ความหมายออกมาว่าก่อนวันที่ 7 พระองค์มิได้ทรงพิชิตเหนือบัลลังก์ของพระองค์มาก่อน ทว่าอำนาจการปกครองของพระองค์ ณ เหนือบัลลังก์ได้ถูกพิชิตโดยสิ่งหนึ่งมาก่อนแล้ว ถัดจากนั้นในวันที่ 7 พระองค์ก็ทรงพิชิตบัลลังก์ของพระองค์กลับคืนมาได้ แน่นอนว่าการตีความเช่นนี้เป็นสิ่งที่ไม่มีมุสลิมคนใดยอมรับมันได้[177]

ท่านอบุลกอซิม อิซมาอีล อัลอัศบะฮานีย์ﷺ (ฮ.ศ. 457-535) ได้กล่าวว่า

قَالَ بعض عُلَمَاءِ أهل السّنة: إِن الله عز وجل عَلَى عَرْشه بَائِن من خلقه. وَقَالَت الْمُعْتَزلَة: هُوَ بِذَاتِهِ فِي كل مَكَان. وَقَالَت الأشعرية: الاسْتوَاء عَائِد إِلَى الْعَرْش. قَالَ: وَلَو كَانَ كَمَا قَالُوا: لكَانَتْ الْقِرَاءَة بِرَفْع الْعَرْش، فَلَمَّا كَانَت بخفض الْعَرْش دلّ عَلَى أَنه عَائِد إِلَى الله تَعَالَى. وَقَالَ بَعضهم: اسْتَوَى بِمَعْنى استولى قَالَ الشَّاعِر: (اسْتَوَى بشر عَلَى الْعرَاق ... من غير سيف وَدم مِهراق) والاستيلاء لَا يُوصف إِلَّا من قدر عَلَى الشَّيْء بعد الْعَجز عَنهُ، وَالله تَعَالَى لم يزل قَادِرًا عَلَى الْأَشْيَاء ومستوليا عَلَيْهَا. أَلا ترى أَنه لَا يُوصف بشر بِالِاسْتِيلَاءِ عَلَى الْعرَاق إِلَّا وَهُوَ عَاجز عَنهُ قبل ذَلِكَ.

---

[176] อบูญะอฺฟัร มุฮัมมัด บินญะรีร อัฏเฏาะบะรีย์, *ตัฟซีรอัฏเฏาะบะรีย์ญามิอุลบะยานอั้นตะอ์วีลอายิลกุรอาน*, เล่ม 18, อับดุลเลาะฮฺ บินอับดิลมุฮฺซิน อัตตุรกีย์, ผู้ตรวจทาน (อัลกอฮิเราะฮฺ: ดารฺฮะญัรลิฏฏิบาอะฮฺวันนัชรฺวัตเตาซีอฺวัลอิอฺลาน, 1422), หน้า 591.

[177] มุฮัมมัด นาศิรุดดีน อัลอัลบานีย์, *ซิลซิละฮฺอัลอะฮาดีษอัศเศาะฮีฮะฮฺวะชัยอุนมินฟิกฮิฮาวะฟะวาอิดิฮา,* เล่ม 11, หน้า 506.

"นักวิชาการบางท่านจากอะฮฺลุซซุนนะฮฺได้กล่าวไว้ว่า แท้จริงแล้ว พระองค์อัลลอฮฺ ﷻทรงอยู่เหนือบัลลังก์ของพระองค์ และพระองค์ทรงแยกออกจากสิ่งที่พระองค์ทรงสร้างมา (ไม่ปะปนกัน) และพวกมุอตะซิละฮฺกล่าวว่า พระองค์ทรงอยู่ในทุกสถานที่ด้วยกับตัวตนแห่งพระองค์ และพวกอัลอะชาอิเราะฮฺได้กล่าวว่า อัลอิซติวาอ์ (การขึ้นสถิตเหนือบัลลังก์) คำกริยานี้ย้อนกลับไปหาตัวบัลลังก์[178] ท่าน (อบุลกอซิม อิซมาอีล อัลอัศบะฮานีย์) ได้แย้งว่า และหากเป็นอย่างที่พวกเขาอ้างจริง การอ่านจะต้องใช้รูปของร็อฟอฺกับคำว่าบัลลังก์ (การกำหนดให้เป็นประธานในประโยคด้วยการใส่สระฎ็อมมะฮฺลงบนอักษรสุดท้ายของคำว่า อัลอัรชฺ) ครั้นเมื่อมีการใช้รูปค็อฟฎกับคำว่าบัลลังก์ (การกำหนดให้มีความหมายเป็นกรรมของกริยาด้วยการใส่สระกัซเราะฮฺลงบนอักษรสุดท้ายของคำว่า อัลอัรชฺ) มันจึงชี้ออกมาว่า คำว่า อิซติวาอ์นั้นย้อนกลับไปหาอัลลอฮฺﷻ(หมายความว่า พระองค์อัลลอฮฺคือประธานของคำกริยา อิซติวาอ์) และบางคนในหมู่พวกเขา (อัลอะชาอิเราะฮฺ) กล่าวว่า อิซตะวา หมายถึง อิซเตาลา (การพิชิต) กวีคนนี้ได้กล่าวบทกวีออกมาว่า **นายบิชรฺได้พิชิตอิรัก... โดยไม่ต้องใช้ดาบหรือเลือดที่ไหลริน** (อ้างบทกวีนี้ขึ้นสนับสนุนการตีความ-ผู้แปล) และคำว่า อัลอิซตีลาอ์ (การพิชิต) จะไม่ถูกนำมาพรรณนาให้แก่ผู้ใดนอกจากผู้ที่ได้มีอำนาจเหนือสิ่งหนึ่งหลังจากที่ไม่สามารถกระทำสิ่งนั้นมาก่อนเท่านั้น และอัลลอฮฺﷻทรงมีความสามารถเหนือสิ่งทั้งปวงและทรงพิชิตสิ่งเหล่านั้นมาตลอดอยู่แล้ว ท่านไม่เห็นหรือว่านายบิชรฺไม่ได้ถูกพรรณนาว่ามีการพิชิตอิรัก เว้นแต่ว่าเขาไม่สามารถทำสิ่งนั้นได้ก่อนหน้านั้น"[179]

ท่านอิมามอิบนุลเญาซีย์ อัลฮัมบะลีย์ رحمه الله (ฮ.ศ. 508-597) กล่าวว่า

[178] หมายความว่า อัลอิซติวาอ์ (การขึ้นสถิตเหนือบัลลังก์) มิใช่การกระทำและมิใช่คุณลักษณะของพระเจ้า หากแต่เกิดขึ้นจากตัวของบัลลังก์เอง

[179] อบุลกอซิม อิซมาอีล บินมุฮัมมัด บินอัลฟัฎลฺ อัตตัยมีย์ อัลอัศบะฮานีย์, *อัลฮุจญะฮฺฟีบะยานิลมะฮัจญะฮฺวะชัรฮุอะกีดะติอะฮฺลิซซุนนะฮฺ*, เล่ม 2, ตรวจทานโดย มุฮัมมัด บินมะฮฺมู้ด อบูเราะฮีม (อัรริยาฎ: ดารุรรอยะฮฺลินนัชริวัตเตาซีอฺ, 1411), หน้า 109-110.

وبعضهم يقول: استوى بمعنى استولى،...وهذا منكر عند اللغويين. قال ابن الاعرابي: العرب لا تعرف استوى بمعنى استولى، ومن قال ذلك فقد أعظم. قالوا: وإنما يقال: استولى فلان على كذا، إذا كان بعيدًا عنه غير متمكن منه، ثمّ تمكّن منه والله عز وجل لم يزل مستوليًا على الأشياء والبيتان لا يُعرف قائلهما، كذا قال ابن فارس اللغوي. ولو صحّا، فلا حجة فيهما لِمَا بيَّنَّا مِن استيلاء مَن لم يكن مستوليًا. نعوذ بالله من تعطيل الملحدة وتشبيه المجسمة.

"และบางคนในหมู่พวกเขากล่าวว่า อิซตะวา หมายถึง อิซเตาลา (พิชิต)...และการตีความนี้ถูกปฏิเสธ ณ ที่เหล่านักภาษาศาสตร์ ท่านอิบนุลอะอฺรอบีย์ﷺกล่าวว่า-ชาวอาหรับไม่รู้จัก อิซตะวา ด้วยกับความหมายของ อิซเตาลา (พิชิต) และผู้ใดที่กล่าวเช่นนั้น เขาก็ได้กระทำความผิดพลาดร้ายแรงไปแล้ว พวกเขา (นักภาษาศาสตร์) กล่าวว่า การกล่าวว่าคน ๆ หนึ่ง อิซเตาลา (พิชิต) สิ่งนั้นสิ่งนี้ แท้จริงแล้วมันจะถูกใช้ก็เพียงแค่ต่อเมื่อเขาอยู่ห่างไกลจากสิ่งนั้นและไม่มีอำนาจความสามารถเหนือสิ่งนั้น ต่อมาเขาก็ได้มีอำนาจความสามารถเหนือสิ่งนั้น แต่อัลลอฮฺﷻคือผู้ที่ทรงพิชิต/ปกครองเหนือสรรพสิ่งอยู่ตลอดไม่สิ้นสุด และบทกวีทั้งสอง (ที่ถูกอ้างมาสนับสนุนการตีความนี้) ไม่เป็นที่รู้จักว่าใครคือเจ้าของบทกวีทั้งสองนี้-และเยี่ยงนี่แหละ ท่านอิบนุฟาริซﷺผู้เป็นนักภาษาศาสตร์ได้กล่าวไว้ และแม้ว่าบทกวีทั้งสองจะเป็นของแท้ก็ตาม (ถูกต้องมาจากเจ้าของบทกวี) เช่นนั้นก็ไม่มีหลักฐานใด ๆ (สนับสนุน) ภายในมันทั้งสอง เนื่องด้วยกับสิ่งที่เราได้อธิบายไว้เกี่ยวกับการพิชิตของผู้ที่ไม่เคยพิชิตควบคุมสิ่งนั้นมาก่อน เราขอความคุ้มครองต่อพระองค์อัลลอฮฺให้รอดพ้นจากการปฏิเสธของพวกนอกศาสนาและการเปรียบเทียบของพวกที่เชื่อว่าพระเจ้ามีเรือนร่าง"[180]

จากที่ข้าฯ อธิบายไปข้างต้น จึงสรุปได้ว่า การตีความของ "สำนักอัลเกาษะรียะฮฺ" ต่อโองการนี้ เป็นการตีความที่ผิดทั้งหลักเกณฑ์ทางภาษาและหลักการศรัทธา

พระองค์อัลลอฮฺﷻได้กล่าวไว้ในคัมภีร์ของพระองค์อีกความว่า

---

[180] อบุลฟะร็อจ อับดุรเราะฮฺมาน บินอะลีย์ อิบนุลเญาซีย์, *ซาดุลมะซีรฟีอิลมิตตัฟซีร*, เล่ม 2, ตรวจทานโดย อับดุรร็อซซาก อัลมะฮฺดีย์ (บัยรูต: ดารุลกุตุบอัลอะเราะบีย์, 1422), หน้า 128-129.

﴿وَٱلسَّمَآءَ بَنَيۡنَٰهَا بِأَيۡيْدٖ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ ٤٧﴾ الذاريات: ٤٧

"และชั้นฟ้าเราได้สร้างมัน (และได้ทำให้มันมั่นคงสมบูรณ์) **ด้วยพลังอำนาจ** และแท้จริงเราเป็นผู้แผ่ให้มันกว้างไกลไพศาล" (51:47)

นักวิชาการในสำนัก "อัลเกาษะรียะฮฺ" อ้างว่า (أَيْدٍ) ในโองการนี้ คือพหูพจน์ของคำว่า ยะดุน (มือ) ฉะนั้นเมื่ออธิบายคำนี้ออกมาด้วยความหมายว่า "พลังอำนาจ" (กูววะฮฺ) จึงถือเป็นการตีความ (ตะอ์วีล) อย่างหนึ่งด้วยเช่นกัน

ข้ออ้างข้างต้นไม่มีความถูกต้องตามหลักภาษาศาสตร์แต่อย่างใด เนื่องจากเป็นการวิเคราะห์คำศัพท์ผิดอันเกิดขึ้นจากการเข้าใจไปเองว่าคำดังกล่าวคือพหูพจน์ของคำว่า ยะดุน (มือ) ในเรื่องนี้ ท่านซัยนุดดีน อัรรอซีย์ﷺ(เสียชีวิตราวหลังปี ฮ.ศ. 666) ปราชญ์ด้านภาษาอาหรับได้กล่าวว่า

وَقَالَ اللَّهُ - تَعَالَى -: ﴿وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ﴾ [الذاريات : ٤٧] . قُلْتُ: قَوْلُهُ - تَعَالَى -: ﴿بِأَيْدٍ﴾ [الذاريات : ٤٧] أَيْ بِقُوَّةٍ وَهُوَ مَصْدَرُ آدَ يَئِيدُ أَيْداً إِذَا قَوِيَ، وَلَيْسَ جَمْعًا لِيَدٍ لِيُذْكَرَ هُنَا بَلْ مَوْضِعُهُ بَابُ الدَّالِ. وَقَدْ نَصَّ الْأَزْهَرِيُّ عَلَى هَذِهِ الْآيَةِ فِي الْأَيْدِ بِمَعْنَى الْمَصْدَرِ. وَلَا أَعْرِفُ أَحَدًا مِنْ أَئِمَّةِ اللُّغَةِ أَوِ التَّفْسِيرِ ذَهَبَ إِلَى مَا ذَهَبَ إِلَيْهِ الْجَوْهَرِيُّ مِنْ أَنَّهَا جَمْعُ يَدٍ.

"และพระองค์อัลลอฮฺﷻได้กล่าวว่า *และชั้นฟ้าเราได้สร้างมัน (และได้ทำให้มันมั่นคงสมบูรณ์) ด้วยพลังอำนาจ* (51:47) ข้าพเจ้าขอกล่าวว่า ดำรัสของพระองค์ﷻที่กล่าวว่า บิอัยดิน (51:47) หมายความว่า ด้วยพลัง**อำนาจ ซึ่งมันก็คือ อาการนาม (มัศดัร) ของคำกริยาว่า อาดะ ยะอีดุ อัยดัน เมื่อใช้ในความหมายว่า มันได้กลายเป็นสิ่งที่แข็งแรง และมันไม่ใช่พหูพจน์ของคำว่า ยะดุน (มือ)** เพื่อที่จะถูกกล่าวถึงไว้ในที่นี่ ทว่าตำแหน่งของมันคือในบทของตัวอักษรดาล และท่านอัลอัซฮะรีย์ﷺได้กล่าวไว้เป็นประโยคอย่างชัดเจนต่อโองการนี้ในเรื่องของคำว่า 'อัยดิน' ว่า **มันคือคำอาการนาม (มัศดัร)** และข้าพเจ้าไม่รู้จักใครคนใดจากในหมู่นักวิชาการแห่งภาษาศาสตร์หรือนักวิชาการแห่งการอธิบายอัลกุรอานที่ยึดถือความเห็น

เดียวกันกับที่ท่านอัลเญาฮะรีย์ﷺยึดถือไป กล่าวคือการอธิบายว่า อัยดิน (ในโองการนี้) คือพหูพจน์ของยะดุน (มือ)”[181]

ด้วยเหตุนี้เอง ท่านอิมามอบุลฮะซัน อัลอัชอะรีย์ﷺจึงได้กล่าวว่า

أن الأيد ليس جمع لليد؛ لأن جمع يد أيدي، وجمع اليد التي هي نعمة أيادي،

“แท้จริงแล้วคำว่า อัลอัยดฺ ไม่ใช่พหูพจน์สำหรับอัลยัด (มือ) เนื่องจากพหูพจน์ของยัด (มือ) คือ อัยดีย์ และพหูพจน์ของ อัลยัด ที่หมายถึง นิอฺมะฮฺ (ความโปรดปราน) ก็คืออะยาดีย์”[182]

ฮะซัน อัซซักกอฟ ได้แสดงความเห็นทักท้วงอิมามอบุลฮะซัน อัลอัชอะรีย์ﷺไว้ว่า

هَذَا كَلَامٌ بَاطِلٌ فَاسِدٌ! وَهُوَ دَعْوَى عَرِيضَةٌ! وَلَاحِظْ أَنَّ الْمُصَنِّفَ أَوْرَدَ آيَاتٍ فِيهَا ذِكْرُ الْعَرَبِيَّةِ وَذَكَرَ أَهْلَ اللِّسَانِ لِيُوهِمَ أَنَّهُ يَفْهَمُ الْقُرْآنَ بِاللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ الَّتِي نَزَلَ بِهَا وَيَعْرِفُ أَقْوَالَ أَهْلِ اللِّسَانِ وَالْوَاقِعُ لَيْسَ كَذَلِكَ!! وَالْبُرْهَانُ عَلَى فَسَادِ كَلَامِهِ وَبُطْلَانِهِ وَأَنَّهُ كَلَامٌ مَرْدُودٌ لَا قِيمَةَ لَهُ وَاعْتِرَاضٌ سَاقِطٌ عَلَى خُصُومِهِ الَّذِينَ يَفْهَمُونَ اللُّغَةَ أَكْثَرَ مِنْهُ بِمَرَّاتٍ وَكَرَّاتٍ!! أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ فِي كِتَابِهِ الْعَزِيزِ ﴿ أَلَهُمْ أَرْجُلٌ يَمْشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَيْدٍ يَبْطِشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَعْيُنٌ يُبْصِرُونَ بِهَا ﴾ الْأَعْرَافِ: ١٩٥، فَهَذَا الْقُرْآنُ يُخْبِرُنَا بِأَنَّ (أَيْدٍ) هِيَ جَمْعُ يَدٍ وَهُوَ الْعُضْوُ الْمَعْرُوفُ فِي الْبَدَنِ، وَأَمَّا أَهْلُ اللِّسَانِ: فَيَقُولُ صَاحِبُ الْقَامُوسِ فِي مَادَّةِ (يَدِيَ): [الْيَدُ: الْكَفُّ أَوْ مِنْ أَطْرَافِ الْأَصَابِعِ إِلَى الْكَفِّ، أَصْلُهَا يَدْيٌ، جَمْعُهَا: أَيْدٍ وَيَدِيٌّ]. فَلْيَهْنَأِ الْمُصَنِّفُ وَمَنْ يُعَظِّمُهُ وَيُفَخِّمُهُ بِهَذِهِ الْمَعْلُومَاتِ الْقَيِّمَةِ!!.

“**คำพูดนี้เป็นคำพูดที่เป็นเท็จเสียหาย!** ซึ่งมันเป็นการอ้างอันใหญ่หลวงที่ปราศจากหลักฐาน! และท่านจงสังเกตว่าผู้ประพันธ์ (ท่านอัลอัชอะรีย์ﷺ) ได้นำเสนอโองการต่าง ๆ ที่ในตัวโองการมีการกล่าวถึงภาษาอาหรับ และผู้ประพันธ์ก็ได้กล่าวถึงชาวอาหรับเพื่อจะให้เกิดการเข้าใจไขว้เขวไปว่าผู้ประพันธ์เข้าใจอัลกุรอานด้วยภาษาอาหรับที่อัลกุรอานได้ถูกประทาน

[181] มุฮัมมัด บินอบีย์บักรฺ บินอับดิลกอดิร อัรรอซีย์, *มุคตารุศศิฮาฮฺ* (บัยรูต: มักตะบะฮฺลุบนาน, 1989), หน้า 654.

[182] อบุลฮะซัน อัลอัชอะรีย์, *อัลอิบานะฮฺอั้นอุศูลิดดิยานะฮฺ*, ตรวจทานโดย ฮะซัน บินอะลีย์ อัซซักกอฟ (บัยรูต: ดารฺอัลอิมามอันนะวะวีย์, 2005), หน้า 193.

ลงมาและเขารู้จักคำพูดต่าง ๆ ของชาวอาหรับ แต่ความจริงมันไม่เป็นเช่นนั้น!! และหลักฐานที่แสดงถึงความเสียหายและความเท็จในคำพูดของเขาและ (แสดงว่า) มันเป็นคำพูดที่ถูกปฏิเสธไม่มีค่าใด ๆ อยู่จริงสำหรับมันและยังเป็นข้อโต้แย้งที่ตกต่ำ (ไร้น้ำหนัก) ต่อเหล่าปรปักษ์ของเขาอันเป็นกลุ่มบุคคลผู้ซึ่งเข้าใจภาษามากกว่าเขาหลายครั้งและหลายเท่าตัว!! คือการที่พระองค์อัลลอฮฺﷻได้ตรัสไว้ในคัมภีร์อันเกรียงไกรของพระองค์ว่า

﴿أَلَهُمۡ أَرۡجُلٞ يَمۡشُونَ بِهَآۖ أَمۡ لَهُمۡ أَيۡدٖ يَبۡطِشُونَ بِهَآۖ أَمۡ لَهُمۡ أَعۡيُنٞ يُبۡصِرُونَ بِهَآ﴾

الأعراف: ١٩٥

“บรรดาเจว็ดที่พวกเจ้าได้บูชามันเป็นพระเจ้านั้น พวกมันมีเท้าไว้เดินไปหาสิ่งที่พวกเจ้าต้องการไหม? พวกมันมีมือไว้ปกป้องพวกเจ้าไหม? พวกมันมีตาที่สามารถมองเห็นสิ่งที่ถูกซ่อนเร้นแล้วมาแจ้งให้พวกเจ้ารับทราบไหม?” (7:195)

ฉะนั้นอัลกุรอานนี้ แจ้งให้เราทราบว่า-อัยดิน-คือพหูพจน์ของ-ยัด-ซึ่งหมายถึงอวัยวะอันเป็นที่รู้จักกันดีในร่างกาย[183] และสำหรับชาวอาหรับนั้น เจ้าของหนังสืออัลกอมูซได้กล่าว

---

[183] การที่ อัยดิน คือพหูพจน์ ของ ยะดุน ไม่เพียงพอที่จะอ้างว่าโองการนี้ (51:47) คือหลักฐานสนับสนุนการตีความของพวกเขา เพราะคำว่า อัยดิน มีทั้งที่เป็นมัศดัร (อาการนาม) ของคำกริยา อาดะ ยะอีดุ และก็เป็นทั้งพหูพจน์ของ ยะดุน อีกเช่นกัน การที่ท่านอิบนุอับบาซอธิบาย อัยดิน ในโองการนี้ว่าหมายถึง กูวฺวะฮฺ (พลังอำนาจ) ไม่ได้เป็นหลักฐานว่าท่านอิบนุอับบาซตีความ พระหัตถ์ (ยะดุน) เป็น พลังอำนาจ เพราะมันสามารถเข้าใจได้ว่า อัยดิน อันเป็นคำศัพท์ที่ท่านอิบนุอับบาซﷺใช้อธิบายโองการนี้ มันคือ อาการนามของคำกริยาที่เราได้กล่าวไปแล้วและยังมีน้ำหนักมากกว่าข้อสันนิษฐานของอัซซักกอฟอีกด้วยเมื่อเราพิจารณาว่าอัยดิน (อาการนาม) กับกูวฺวะฮฺมีความหมายเดียวกันในภาษาอาหรับ ด้วยเหตุนี้เอง ท่านอัฏเฏาะบะรีย์ﷺในการอธิบายโองการที่ (51:47) จึงเสนอคำอธิบายเดียวเลยว่า “อัยดิน” หมายถึง พลังอำนาจ โปรดดู อบูญะอฺฟัร มุฮัมมัด บินญะรี้ร อัฏเฏาะบะรีย์, *ตัฟซีรอัฏเฏาะบะรีย์ญามิอุลบะยานอั้นตะอ์วีลอายิลกุรอาน*, เล่ม 21, หน้า 545-546. แต่ในการอธิบายโองการที่ (39:67) อันเป็นโองการที่พูดถึง “พระหัตถ์ขวา” ของพระเจ้า ท่านกลับคัดค้านการตีความโองการนี้ว่าหมายถึง “อำนาจของพระเจ้า” โดยระบุชัดเจนว่าหลักฐานทางศาสนาบทต่าง ๆ ในเรื่องนี้ (ส่วนหนึ่งคือ ฮะดีษนิ้วของพระเจ้าที่บาทหลวงยิวพูด แล้วท่านนบีﷺได้รับรองความถูกต้องของคำพูดนั้น) ล้วนแล้วแต่ยืนยันว่าการอธิบายนี้ (อำนาจ) เป็นความเท็จ ซึ่ง

ในส่วนของรากศัพท์ 'ยะดิยะ' ว่า-อัลยัด (มือ) คือฝ่ามือหรือตั้งแต่ปลายนิ้วไปถึงฝ่ามือ รากเดิมคือ ยัดยุน ส่วนพหูพจน์คือ อัยดิน และ ยะดียฺยุน-ฉะนั้นแล้วท่านผู้ประพันธ์ (อัลอัชอะรีย์ﷺ), ผู้ที่เคารพเขาและผู้ที่เทิดทูนเขาก็จงมีความสุขไปกับข้อมูลอันมีค่าเหล่านี้เถิด!!"[184]

นี่คือคำทักท้วงในแง่มุมทางภาษาของ ฮะซัน อัซซักกอฟ ศิษย์เอกของชัยคฺอับดุลลอฮฺ อัลฆุมารีย์ ผู้ซึ่งแม้แต่ชัยคฺอับดุลลอฮฺได้เคยยกย่องด้วยสำนวนว่า "อัลบะฮฺฮาษะฮฺอัลมุฮักกิ๊ก อัชชัยยิด" หมายถึง นักค้นคว้า, วิจัยตรวจสอบและเป็นเชื้อสายของท่านนบีมุฮัมมัดﷺ[185]

ตัวอย่างที่สองนี้สะท้อนให้เห็นว่า "สำนักอัลเกาษะรียะฮฺ" ไม่ยอมรับความเข้าใจในเรื่องภาษาอาหรับจากท่านอิมามอัลอัชอะรีย์ﷺแต่อย่างใด เพราะในทุกวันนี้เราได้เห็นพวกเขาต่างก็ล้วนแล้วแต่ยึดความเข้าใจเดียวกันกับที่ฮะซัน อัซซักกอฟ ได้กล่าวมาทั้งสิ้น!

พระองค์อัลลอฮฺﷻได้กล่าวไว้ในคัมภีร์ของพระองค์อีกความว่า

﴿عَسَىٰٓ أَن يَبۡعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامٗا مَّحۡمُودٗا ٧٩﴾ الإسراء: ٧٩

"**เป็นที่แน่นอนเลยว่า**พระเจ้าของเจ้าจะทรงให้เจ้าได้รับตำแหน่งที่ถูกสรรเสริญ" (17:79)

คำว่า عَسَىٰٓ เป็นส่วนหนึ่งจาก "อัฟอาลุลมุกอเราะบะฮฺ" อันหมายถึงกลุ่มคำกริยาที่ชี้ว่าเนื้อหาที่ถูกพูดถึงในประโยคหนึ่งใกล้ที่จะเกิดขึ้นจริงแล้ว ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้นักแปลอัลกุรอานโดยทั่วไปมักแปลโองการนี้ออกมาว่า "หวังว่าพระเจ้าของเจ้า..." ซึ่งเป็นคำแปลที่ยังไม่ถูกต้องเสียทีเดียว ท่านชัยคฺอิบนุอุษัยมีนﷺได้กล่าวไว้ในการสอนไวยากรณ์อาหรับของท่านว่า عَسَىٰٓ โดยปกติทั่วไปจะให้ความหมายถึง การคาดหวัง (ลิตตะร็อจญีย์) แต่เมื่อใช้กับ

นั่นเป็นการชี้ชัดไปในตัวว่าท่านอิมามอัฏเฏาะบะรีย์ﷺมิได้เข้าใจตามที่ฮะซัน อัซซักกอฟคนต่ำช้าได้เข้าใจไป โปรดดู อบูญะอฺฟัร มุฮัมมัด บินญะรี้ร อัฏเฏาะบะรีย์, *ตัฟซีรอัฏเฏาะบะรีย์ญามิอุลบะยานอั้นตะอ์วีลอายิลกุรอาน*, เล่ม 20, หน้า 248, 253.

[184] อบุลฮะซัน อัลอัชอะรีย์, *อัลอิบานะฮฺอั้นอุศูลิดดิยานะฮฺ*, ตรวจทานโดย ฮะซัน บินอะลีย์ อัซซักกอฟ, หน้า 193 เชิงอรรถที่ 548.

[185] นะสี้ร อะฮฺมัด อัลอะฏอวะนะฮฺ, *อัลอิตติฟากวัลอิอฺติลาฟบัยนัลอิมามัยนฺอัชชะรีฟอัลมุฮัดดิษอัลฆุมารีย์วัซซัยยิดอัซซักกอฟ* (บัยรูต: ดารฺอัลอิมามอัรเราวฺวาซ, 1428), หน้า 18-19.

กรณีของพระองค์อัลลอฮฺﷻแล้ว มันจะให้ความเป็นที่ชี้ถึงการยืนยันจนเป็นที่แน่ชัดแก่สิ่งหนึ่ง (ลิตตะฮฺกี้ก) ดังคำพูดของท่านอิบนุอับบาซที่กล่าวว่า อะซา ที่มาจากพระดำรัสของอัลลอฮฺนั้น คือ วาญิบะฮฺ หมายถึงว่าตัวของคำนี้ถูกใช้เพื่อเป็นการยืนยันแก่สิ่งหนึ่งจนเป็นที่แน่ชัดแล้ว)[186]

ท่านอัลฮาฟิซ อิบนุกะษีรﷺได้กล่าวถึงทัศนะต่าง ๆ ในการอธิบายโองการนี้ว่า

وَقَدْ رَوَى لَيْثُ بْنُ أَبِي سُلَيْمٍ، وَأَبُو يَحْيَى الْقَتَّاتُ، وَعَطَاءُ بْنُ السَّائِبِ، وَجَابِرٌ الْجُعْفِيُّ، عَنْ مُجَاهِدٍ، أَنَّهُ قَالَ فِي تَفْسِيرِ الْمَقَامِ الْمَحْمُودِ: إِنَّهُ يُجْلِسُهُ مَعَهُ عَلَى الْعَرْشِ. وَرُوِيَ نَحْوُ هَذَا عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ، وَجَمَعَ فِيهِ أَبُو بَكْرٍ الْمَرُّوذِيُّ جُزْءًا كَبِيرًا، وَحَكَاهُ هُوَ وَغَيْرُهُ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنَ السَّلَفِ وَأَهْلِ الْحَدِيثِ; كَأَحْمَدَ، وَإِسْحَاقَ بْنِ رَاهَوَيْهِ وَخَلْقٍ. وَقَالَ ابْنُ جَرِيرٍ: وَهَذَا شَيْءٌ لَا يُنْكِرُهُ مُثْبِتٌ وَلَا نَافٍ. وَقَدْ نَظَمَهُ الْحَافِظُ أَبُو الْحَسَنِ الدَّارَقُطْنِيُّ فِي قَصِيدَةٍ لَهُ. قُلْتُ: وَمِثْلُ هَذَا لَا يَنْبَغِي قَبُولُهُ إِلَّا عَنْ مَعْصُومٍ، وَلَمْ يَثْبُتْ فِي هَذَا حَدِيثٌ يُعَوَّلُ عَلَيْهِ، وَلَا يُصَارُ بِسَبَبِهِ إِلَيْهِ، وَقَوْلُ مُجَاهِدٍ، وَغَيْرِهِ فِي هَذَا: إِنَّهُ الْمَقَامُ الْمَحْمُودُ لَيْسَ بِحُجَّةٍ بِمُجَرَّدِهِ، وَكَذَلِكَ مَا رُوِيَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ لَا يَصِحُّ، وَلَكِنْ قَدْ تَلَقَّاهُ جَمَاعَةٌ مِنْ أَهْلِ الْحَدِيثِ بِالْقَبُولِ، وَلَمْ يَصِحَّ إِسْنَادُهُ إِلَى ابْنِ سَلَامٍ. وَاللَّهُ سُبْحَانَهُ أَعْلَمُ بِالصَّوَابِ.

“และท่านลัยษฺ บินอบีซุลัยมฺ, อบูยะฮฺยา อัลก็อตตาต, อะฏออ์ บินอัซซาอิบและญาบิร อัลญุอฺฟีย์ ได้รายงานจากท่านมุญาฮิดมาแล้วโดยท่านมุญาฮิดได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการอธิบายความหมายของ ‘อัลมะกอมอัลมะฮฺมู้ด’ (ตำแหน่งที่ถูกสรรเสริญ) ว่ามันคือ: **‘แท้จริงแล้วพระองค์อัลลอฮฺﷻจะให้ท่านนบีﷺนั่งร่วมกับพระองค์บนบัลลังก์’** และคำพูดในทำนองนี้ได้ถูกรายงานมาจากอับดุลลอฮฺ บินซะลามﷺและท่านอบูบักรฺ อัลมัรรูสีย์ﷺได้รวบรวมรายงานในเรื่องนี้ไว้เป็นเอกสารหนึ่งเล่มใหญ่ และท่านอัลมัรรูสี้ย์และนักวิชาการท่านอื่นก็ได้ถ่ายทอดเรื่องนี้มาจากนักปราชญ์แห่งยุคซะลัฟและจากเหล่าผู้รู้ฮะดีษมากกว่าหนึ่งคน เช่น อะฮฺมัด, อิซฮาก บินรอฮะวัยฮฺและนักวิชาการอีกหลายคน และท่านอิบนุญะรีรﷺได้

[186] มุฮัมมัด บินศอลิฮฺ อัลอุษัยมีน, *ชัรฮุอัลฟียะติบนิมาลิก*, เล่ม 1 (อัรริยาฎ: มักตะบะตุรรุชดฺ, 1434), หน้า 565.

กล่าวว่า: ‘**และเรื่องนี้คือสิ่งที่ทั้งผู้ยืนยันและผู้ปฏิเสธจะไม่สามารถปฏิเสธมันได้**’[187] และท่านอัลฮาฟิซฺ อบุลฮะซัน อัดดาเราะกุฏนีย์ﷺได้แต่งมันขึ้นเป็นบทกวีไว้ในบทกวีหนึ่งของท่าน ข้าพเจ้า (อิบนุกะษีร) ขอกล่าวว่า: และเรื่องเช่นนี้ (เรื่องฆ็อยบฺและโลกหน้า-ผู้แปล) ไม่ควรที่จะรับมันเอามายึดถือ เว้นแต่เรื่องเช่นนี้ต้องมาจากผู้ที่ปราศจากความผิดพลาดในการสอนศาสนา (คือท่านนบีﷺ) เท่านั้น และไม่มีฮะดีษที่จะถูกให้ความเชื่อถือเข้ามายืนยันรับรองในเรื่องนี้ไว้ และเรื่องนี้ก็จะต้องไม่ถูกเห็นชอบคล้อยตามไปกับมันด้วยกับเหตุผลของสิ่งดังกล่าวนั้น (รายงานจากมุญาฮิดบทนี้-ผู้แปล) และคำกล่าวของมุญาฮิดและนักวิชาการท่านอื่นในเรื่องนี้ซึ่งได้อธิบายว่ามันอัลมะกอมอัลมะฮฺมู้ด (ตำแหน่งที่ถูกสรรเสริญ) นั้น ตัวมันไม่ใช่หลักฐานที่เพียงพอในตัวของมันเองโดยลำพัง และเช่นเดียวกันนั้น คำพูดที่ถูกถ่ายทอดมาจากท่านอับดุลลอฮฺ บินซะลามﷺ(คล้าย ๆ กันนี้) ก็ไม่ใช่สายรายงานที่ถูกต้องแท้จริงแต่อย่างใด **อย่างไรก็ตามนักปราชญ์ฮะดีษกลุ่มหนึ่งก็ได้ยอมรับต่อรายงานในเรื่องนี้โดยดุษฎี** และสายรายงานของมันที่สืบสายรายงานย้อนกลับไปหาท่านอับดุลลอฮฺ บินซะลามﷺนั้นก็ไม่ใช่สายรายงานที่ถูกต้องแท้จริง และอัลลอฮฺﷻคือผู้ที่ทรงรู้ดีที่สุดว่าอะไรถูกต้อง”[188]

แม้ว่าท่านอิบนุกะษีร จะไม่ให้การยอมรับต่อคำอธิบายนี้ก็ตาม ทว่านักวิชาการแนวหน้าจากยุคซะลัฟมากมายต่างก็ถ่ายทอดรายงานในเรื่องนี้มาพร้อมกับให้การยอมรับต่อมัน!

ท้ายนี้ข้าฯ ขอความคุ้มครองต่อพระองค์อัลลอฮฺ ﷻให้ทุกคนรอดพ้นจากพฤติกรรมของความกลับกลอกที่เกิดขึ้นขณะศึกษาภาษาอาหรับและขอพระองค์อัลลอฮฺ ﷻโปรด

[187] คำพูดตรงนี้อาจหมายความว่า ทั้งผู้ที่อธิบายโองการนี้ (17:79) สอดคล้องกับท่านมุญาฮิดและผู้ที่ปฏิเสธการอธิบายแบบนี้ ต่างก็ล้วนแล้วแต่ไม่อาจปฏิเสธถึงความเป็นไปได้ในทางเหตุผลว่า พระองค์อัลลอฮฺﷻจะให้ท่านนบีﷺนั่งร่วมกับพระองค์บนบัลลังก์ของพระองค์ได้

[188] อิมาดุดดีน อบุลฟิดาอ์ อิสมาอีล บินอุมัร บินกะษีร อัลกุเราะชีย์ อัดดิมัชกีย์, *อัลบิดายะฮฺวันนิฮายะฮฺ*, เล่ม 17, ตรวจทานโดย อับดุลลอฮฺ บินอับดิลมุฮฺซิน อัตตุรกีย์ (ญีซะฮฺ: ฮะญัรลิฏฏิบาอะฮฺวันนัชรฺวัตเตาซีอฺวัลอิอฺลาน, 1419), หน้า 490.

ประทานความสำเร็จในการศึกษาไวยากรณ์อาหรับแก่ทุกคนที่มีเจตนาบริสุทธิ์ในการศึกษาเพื่อพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ แต่เพียงผู้เดียว

ภาพถ่ายที่สะท้อนถึงความเป็นศิษย์คนสนิทของฮะซัน อัซซักกอฟที่มีต่อชัยคฺอับดุลลอฮฺ อัลฆุมารีย์

ภาพที่ 1.21 ชัยคฺอับดุลลอฮฺ อัลฆุมารีย์ (ตรงกลางสวมเสื้อขาวและหมวกสีดำ) กับเหล่าสานุศิษย์คนสำคัญ คือ ดร.อะลีย์ ญุมอะฮฺ (นั่งซ้ายมือของชัยคฺอับดุลลอฮฺ) และฮะซัน อัซซักกอฟ (นั่งสวมสารบั่นสีขาวขวามือของชัยคฺอับดุลลอฮฺ)